

hoz vezetett 1949-ben, amikor a Rákosi-rendszer legsúlyosabb vádpontja a jugoszlávbarátság volt, nem lehet célja egy ilyen rövid áttekintésnek. S a Tájékoztató Iroda hadjárataiban a magyar népi kollégiumok ellen emelt vád különben is halvány epizód volt csupán.

A jugoszlávbarátság azonban oly mélyről fakadt, annyira nem a napipolitika alkalmazkodási kézségét éreztette, hogy a mozgalomnak talán ez az elmarasztalás sem tudott ártani. Aki a viszonyokkal csak némileg ismerős, annak ma sem nehéz jólesően megállapítani, hogy a két ország közötti egyre erősödő barátság hívei és szószólói sorában ott vannak ezek az egykori népi kollégisták is.

De a NÉKOSZ tagjai között itteni fiatalok is voltak a háború alatt. Akik közülük kimagaslottak: Farkas Nándor, a csúzai Major László és Olajos Mihály, a népfel szabadító háború fejleményeiről is tájékoztathatták budapesti társaikat, s nyilván ez is hozzájárult, hogy a népi kollégisták brigádja az elsők között jelentkezett Maglajban, a Sabac—Szarajevót összekötő vasútvonal építésénél. Szabó Pál és Sinkó Ervin látogatta meg őket, s írt róluk lelkesen, annak a reménynek is hangot adva, hogy kiveszik részüket az új, népi és demokratikus Magyarország felépítéséből is.

Egy nem sokkal később készült felvételen ott áll a népi kollégisták félkörében, Budapest környékén, fiatalon és mosolyogva — Tito. Aligha volt véletlen, hogy a vadászatra a pili hegyekben őket osztották be a legendás partizánvezér, a jugoszláv államfő mellé. Es ott voltak a búcsúztatásnál is, ami Major László beszámolójából derül ki. Emléknek is kedves, ahogy Major László utasítást kér a vezetőségtől annak a 11 900 forintnak a hova fordítására vonatkozóan, amelyet Tito adott a kollégistáknak. S szimbólumnak is szép, hogy ebből a pénzből létesítettek alapot a magyar szabadságharc centenáriumaának megünneplésére készülő folklorcsoportnak!

A testes emlékkötet másutt, megfelelőbb helyen és megfelelő alkalmammal, bizonyára bővebb és alaposabb ismertetésben részesül, hiszen annyira sajátos és fontos magyar mozgalomról számol be. A hozzátartozó statisztikai áttekintéssel együtt, amely a magyar társadalomtudományak nélkülözhetetlen kútforrása.

Nekünk itt meg kell elégednünk azzal, hogy felhívjuk a figyelmet erre az emlékkönyvre, s rajta keresztül a NÉKOSZ mozgalmára, különös tekintettel az irántunk megnyilvánuló őszinte barátságra.

HERCEG JÁNOS

JEGYZETEK A KÉSZÜLŐ MONOGRÁFIAK KAPCSÁN

Doroszló — Egy bácskai falu élete.

A Doroszlói Helyi Közösség Tanácsának kiadása, 1977.

Az utóbbi esztendőkből városainkban és falvainkban egyre komolyabb munkát fejtenek ki a monográfiai bizottságok. Az elfutott éveket mielőbb be kell hozni, mert a községekben az állandó fejlődés újabb és újabb minőségi változásokat hoz létre, s ezek megváltoztatják a helység arcát. Nemcsak a múlt kerül elmosódó messzeségbe,

hanem a tegnap is, mert a ma már a szemünk láttára lejátszódó társadalomtörténeti jelentőségű mozgások lejegyzését sürgeti.

Napról napra nagyobb a követelmény, s egyre komolyabb fölkeltséget igényel. Ezért azok a monográfiai szerkesztő bizottságok a legszerencsésebbek, melyeknek tagjai között szociológusokkal, etnog-

ráfusokkal, régészekkel, közgazdászokkal, a folklór szakavatott kutatóival találkozunk. Vállalkozásuk többet ígér az inkább emlékkönyvekbe kívánczoló lírai hangvételi életrajzoknál, a rokonszenves vonásokkal megrajzolt portréknál, s az olyan fejezeteknél, melyeknek legfőbb céljuk: mindenből egy kicsit.

Az idő többet vár: a teljesség megközelítését. És itt merül fel a kérdés: a közbeeső léptek, jegyzetek, gyűjteményes művek serkentőleg hatnak-e egy monográfiai jellegű mű szerkesztőire, íróira?

Az elmúlt év derekán egy érdekes és sok tekintetben figyelemre méltó kötet hagyta el a sajtót. Kovács Endre és munkatársai *Doroszló* címmel Közép-Bácska kiemelkedő jelentőségű falvának életét írják le a rendelkezésükre álló adatok felhasználásával.

Doroszlóról már sokan írtak. Nem egy almanachban, s nem egy alkalmi emlékkönyvben találkozunk a Mosztonga menti helység rövid történetével. Ezeknek a naplójegyzeteknek, fejezeteknek az írói igyekeztek tömören mindent elmondani, ami akkor fellelhető és megjegyezhető volt. Ezek a „tükörcserepek” is rögzítettek olyan képeket, amelyek Doroszló életrajzának alkotó részei lehetnek.

A most megjelent kötet olvasásakor abban a reményben lapozgat-

tuk fel újra és újra az itt közölt fejezeteket, hogy megeljük benne az imént említett írások, naplójegyzetek ide kívánczoló részleteit, de csak részben találkozhattunk ilyen sorokkal. Ezeknek és a régi monográfiák adatai nyomán végzett újabb kutatások eredményei ennek a könyvnek településtörténeti fejezetét teszik gazdagabbá. A szerbek és a magyarok együttélése az emberi tevékenység minden területén termékenyítően hatott. Doroszló és Sztapár szövetsége több mint százesztendő múltra tekint vissza. A testvériség-egységnek ez a mély gyökere a felszabadulás után érlelte meg legszebb hajtásait már az új nemzedékek számára is.

A múlt adatait feltáró fejezetek közül a néphagyományokat, a népművészeti munkákat ismertető írások két évszázad emlékeit idézik fel. Itt olyan néprajzi adatokkal is találkozunk, amelyek Kovács Endre kutatásai nyomán ilyen feldolgozásban először kerülnek a szélesebb olvasóközönség elé. Ilyen tekintetben a doroszlói népviselet kialakulásáról szóló öt fejezet, a Gyöngyösbokréta tömör története és a hímzésekről, kézimunkákról szóló beszámoló kitűnő forrásmunka lehet azok számára, akik az elkövetkező esztendőkből majd terjedelmes monográfiát írnak erről az igen gazdag múltú és sokat ígérő jelenű közép-bácskai faluról.

VÖLGYI ENDRE

ÜRÜGY VÉDŐBESZÉDRE

A merülő fullantú. Válogatás a jugoszláviai magyar száraz humorból. Forum, Újvidék, 1977.

A humor ügyében nem hívnak össze kerekasztal-beszélgetéseket, mert a humoristák — állítólag — a kerek asztalt az első bíráló szavak után azonnal négyzögesítik, tehát nem fogadják el a kedélytelen-borongó bírálatokat, nem néznek szembe az „igazsággal”, a közélet peremére sodródnak, önkéntes száműzetésbe vonulnak. Napóleoni sorsot vállalnak.

Bizonyos keserűséggel kell megállapítanom, az okokat nem keresve, hogy a fenti megfogalmazással sokan egyetértenek. Az a gyanúm, hogy ennek a színes tömegcikknek nincs zászlaja, himnusza, „belépője” a könyvespolcokra, útja a szívekig, vízuma és személyazonossági igazolványa. Mellékutácakon börtorkál, aprópénzért lötyykávéit iszik, s néha-néha — mert oly nagy a